



SOM SVAR PÅ DERES ÆREDE —

Poul Borum

"...ironisk, alvorligt, provokerende, eftertænksomt, perspektiverende, principielt ... dagbladskritikkens kvalitet, formål, berettigelse, funktion; samt, selvfølgelig, dine egne kritiske principper"
Brev fra PASSAGES redaktion

I. Kvalitet.

1. Ironisk. Det bedste ved dagbladskritik er at den skrives i dagbladene, altså smides væk senest næste dag, altså ikke varer så længe som bøger, der tidligst går i papirmøllen fire år efter udgivelsen.

2. Alvorligt. En aktuel anmeldelse er en undergenre inden for den didaktiske genre kritik. Den kan, når den er bedst, give et indtryk af, a) hvad det er for en bog, b) hvem den er beregnet for, c) hvad anmelderen synes om den, og evt. d) hvor den kan placeres i forfatter-skab, samtid og andre sammenhænge.

3. Provokerende. Udstrakt læsning af såvel dagskritik som kritik i tidsskrifter og bøger lærer een, at gode kritikere er mindst dobbelt så sjældne som gode forfattere, formodentlig fordi de skal have dobbelt så mange gode egenskaber, nemlig både kunstneriske og kritiske.

4. Eftertænksomt. Ligesom en bog bliver bedre, når man kender forfatteren (forgudsskyld ikke personligt, men hans øvrige forfat-

terskab), bliver en anmeldelse også bedre, når man kender kritikeren (igen for gudsskyld): alle hans plicitte/implicitte vurderinger bør ses i den forfatterskabs-sammenhæng, som en anmeldervirksomhed er.

5. Perspektiverende. Ligesom vi nu har fået en Forfatterskole, en forsøgs-undervisning for professionelle forfattere, kunne man forestille sig en kritiker-uddannelse. Hvorfor ikke starte med en uges seminar, arrangeret af Den Litterære Institution, Institut for Litteraturhistorie i Århus og tidsskriftet Standart — med foredrag, diskussioner og øvelser og med deltagelse af 10 professionelle kritikere, 10 unge kritikere og 10 studerende som et semester havde arbejdet med kritisk teori/praxis? Værsgo, bolden er givet op!

6. Principielt. Man bør gå ud fra at såvel forfattere som anmeldere forsøger at gøre det så godt de kan. Derfor bør man også tage det alvorligt med at påpege, hvor og hvordan begge parter ikke gør det godt nok

II. Formål.

1. Ironisk. Anmeldelser har to hovedformål: at genere forfattere og at få læserne til at lade være med at købe dårlige bøger.

2. Alvorligt. Nej, men alvorligt talt: dagbladskritik skrives *ikke* for bøgernes forfattere; det ville være utåleligt hovmodigt at tro, at man efter en uges læsning sku ku fortælle forfatteren noget han ikke ved om en bog han har arbejdet på et år eller mere på. Men for læsere.

3. Provokerende. Ja, vist skal man være provokerende.

4. Eftertænksomt. Og når man tænker efter, efter 29 års anmeldervirksomhed, er det egentlig forbløffende få anmeldelser man fortryder — og forbløffende mange hvor man fik ret!

5. Perspektiverende. Udover at opfylde de behov for kritisk oplysning som nævntes i I, 2, a-b-c-d, kunne man håbe, at dagbladskritik i en større sammenhæng (og som regel umærkeligt, ikke-til-at-sætte-fingeren-på) kunne lære læserne større kritisk bevidsthed, hvilket jo må være gavnligt i alle livets forhold.

6. Principielt. Helt bortset fra at forfattere som sagt ikke kan lære noget af anmeldere, så må forfatter og kritiker (læser) jo hele tiden (cf. Møller) være både SOL og ØJE og SPEJL for hinanden.

III. Berettigelse.

1. Ironisk. Noget skal der jo stå i aviser og der ku såmænd stå så meget andet der var værre, og desuden er vi jo nogen der næsten kan leve af det.

2. Alvorligt. At fastholde oplevelser og formulere dem til erfaringer, at hele tiden ustandseligt: lære at læse (verden).

3. Provokerende. Af og til er det ligefrem ærgerligt, det med forsvindingshastigheden, for mange anmeldelser er da bedre end det de handler om. (Tror I ikke man som Gyldendals næste Julebog kunne udsende mine samlede Ribbjerg-anmeldelser?).

4. Eftertænksomt. I og for sig er det jo positivt, at universitetskritikken mere og mere beskæftiger sig med nutidige forfattere. Bare det ikke førte til en negligering af klassikerne, dvs bøger der har holdt sig og vedbliver at være gode. (For gudskelov er vi da sluppet af med den form for "ideologikritik", der sagde: H. C. Andersen var samtidig med Marx, men hans bøger er ikke marxistiske, altså var han et dumt svin ("falsk bevidsthed" hed det vidst)). Men uden at kunne læse klassikere kan man ikke læse nye bøger.

5. Perspektiverende. Se III,4.

6. Principielt. Dagbladskritik må som alle andre former for skrift hævde sin æstetiske berettigelse ved at være *god*. Betragt de hårfine relationer mellem genre-og-funktion og den kunstnerisk-kritiske personlighed.

IV. Mine egne kritiske principper.

1. Ironisk. Må jeg for 117. gang citere D. H. Lawrence: ART FOR MY SAKE. Fandme. Hvorfor sku man ellers beskæftige sig med det?

2 Alvorligt. Viden, kunnen, forståelse, kærlighed, skriveevne. Og først til sidst: det er ens forbandede pligt at være veloplagt. Med alle tanker, følelser og sanser rettet mod værket, som så vil svare igen. "Jeg skriver til dig, derfor er du til" skrev Tsvetajeva i 1917.

3. Provokerende. Jeg er bestandig samvittighedsplaget over, at der findes bøger og forfatterskaber, som jeg på alle måder ved er gode, men som ikke siger *mig* noget (eller direkte forekommer mig frastødende). Når jeg alligevel som anmelder skal tage stilling til sådanne bøger, er det ofte en hård kamp mellem "det-er-godt" og "jeg-bryder-mig-ikke-om-det". (Jeg vil ikke nævne navne her).

4. Eftertænksomt. Selvfølgelig er der ikke noget galt i at kunne

fungere både som forfatter og anmelder. Og selvfølgelig blander man ikke de to funktioner sammen. (Så kan Søren Ulrik Thomsen sige hvad han vil). Men når man selv er både læser og forfatter kender man både anmelders umådelige betydning for læselysten og deres minimale betydning for det næste man skriver.

5. Perspektiverende. Inden jeg blev anmelder tilbragte jeg seks-syv år på universitetet med at læse bøger og skrive digte. Hurtigheden i mit temperament passer jo nok til det at være dagbladskritiker; alligevel er jeg tit plaget af tanken om alle de kritiske *bøger* jeg ikke fik skrevet.

6. Principielt. Jeg digter om (mine reaktioner på) verden. Som anmelder skriver jeg om (mine reaktioner på) bøger (som handler om verden). Skriveprocessen og tilfredsstillelsen er den samme (notat/inspiration/ord/struktur). Jeg digter anmeldelser ...